# ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ Ε.Σ.Ε.

Έφη Καλλιγά



## Ελένη Γρίβα - Γαρδικιώτη
### 1908 - 1912

Η Ελένη Γρίβα διεκρίνετο για την σπάνια μόρφωσή της, και για την εξαιρετική γνώση και χρήση της ελληνικής γλώσσας, καθώς και δύο ξένων γλωσσών, της γαλλικής και της γερμανικής. Η ευγένεια και η λεπτότης που χαρακτήριζαν τη συμπεριφορά της απέναντι στους συνεργάτες και στους υφιστάμενούς της, συνέβαλαν στην επιτυχία της πολυετούς θητείας της σε σημαντικά κοινωφελή έργα.

Μεταξύ άλλων, διετέλεσε πρόεδρος της Ενώσεως των Ελληνίδων επί εικοσαετία, πρόεδρος του «Συνδέσμου χήρων και ορφανών» του πολέμου του 1897, πρόεδρος της εφορείας κυριών του Ευαγγελισμού, μετά την Ιφιγένεια Συγγρού και πρόεδρος στην «Στέγη Πατρίδος», για την περίθαλψη και αποκατάσταση αναπήρων πολέμου.

Είναι σαφές ότι όταν η Ελένη Γρίβα δέχθηκε να αναλάβει την Προεδρία του Εθνικού Συμβουλίου Ελληνίδων, αμέσως μετά την ίδρυσή του, το 1908 και μέχρι τους Βαλκανικούς πολέμους (1912), είχε ήδη στο ενεργητικό της σημαντικούς τίτλους και επιτεύγματα. Η ανάληψη της ευθύνης να επωμισθεί το δύσκολο έργο της σωστής παρουσίασης και εδραίωσης του Ε.Σ.Ε. και όσων αυτό εκπροσωπούσε στον ελλαδικό χώρο, δεν είχε να κάνει με προσωπικές φιλοδοξίες αλλά με την πεποίθησή της ότι η ανάπτυξη του κινήματος (κατ' αναλογία προς όλες τις προηγμένες χώρες) θα απέβαινε σε όφελος των ελληνίδων και θα επετάχυνε την εξέλιξή τους.

Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και την επανίδρυση του Ε.Σ.Ε. η Ελένη Γρίβα δεν αποδέχθηκε την πρόταση να επανέλθει στην Προεδρία του Ε.Σ.Ε. Παρέμεινε όμως μεταξύ των κυριότερων ενεργών στελεχών της Ομοσπονδίας, στηρίζοντας κάθε σημαντική προσπάθεια. Απεβίωσε τον Ιανουάριο του 1935.



## Αικατερίνη Πασπάτη
### 1919 - 1926

Η Αικατερίνη Πασπάτη συνδέθηκε και συνεργάστηκε με την ιδρυτική ομάδα του ΕΣΕ από πολύ νωρίς. Έτσι, όταν μετά την λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου η Ομοσπονδία επαναδραστηριοποιήθηκε, ανταποκρινόμενη στην σχετική πρόσκληση της Προέδρου του Διεθνούς Συμβουλίου Γυναικών, εκείνη βρέθηκε και πάλι στις επάλξεις. Η άρνηση της Ελένης Γρίβα να αναλάβει εκ νέου την Προεδρία της Εκτελεστικής Επιτροπής του ΕΣΕ οδήγησε την Αικατερίνη Πασπάτη στην ανάληψη της μεγάλης αυτής ευθύνης.

Πρώτο της μέλημα υπήρξε η προσεκτική προετοιμασία των θέσεων του ΕΣΕ, ενόψει της Συνόδου του ΔΣΓ στην Χριστιανία (το σημερινό Όσλο) το 1919 και η επιλογή των εκπροσώπων μας σε αυτήν – από τις επιτυχέστερες στην ιστορία του ΕΣΕ. Μερίμνησε επίσης για την μετάφραση στα ελληνικά και προβολή των πεπραγμένων και πορισμάτων της Συνόδου στο ελληνικό κοινό. Σε αυτό συνέβαλε και η απόφαση για την έκδοση, το 1921, του περιοδικού «Ελληνίς», ενός εντύπου που στην συνέχεια και επί 20 χρόνια αποτέλεσε ουσιαστική πηγή πληροφοριών και βήμα προβολής των θέσεων των γυναικών της χώρας μας.

Το σημαντικότερο όμως στοιχείο που χαρακτήρισε την θητεία της Αικατερίνης Πασπάτη στην ηγεσία του ΕΣΕ υπήρξε η ταχύτητα με την οποία επέτυχε την πλήρη αναδιοργάνωση όλων των Τμημάτων του σωματείου, έτσι ώστε, τρία μόλις χρόνια μετά την επαναδραστηριοποίησή της, η Ομοσπονδία ήταν σε θέση να δώσει ένα αποτελεσματικό παρόν στο τεράστιο κοινωνικό και ανθρωπιστικό πρόβλημα που προέκυψε για την χώρα μας με την Μικρασιατική Καταστροφή. Το ΕΣΕ βρέθηκε τότε παντού: στους καταυλισμούς, στα συσσίτια, στα μαθήματα ελληνικής, στα εργαστήρια γυναικών και κοριτσιών, στα μορφωτικά κέντρα νεότητας.

Επί των ημερών της (το 1922) σημειώνεται και η 'Ιδρυση και λειτουργία Νομικού Γραφείου "...ίνα δίδει νομικάς συμβουλάς εις γυναίκας δωρεάν και δικαστικήν συνδρομήν αντί μικράς χρηματικής καταβολής".

Τελευταία πρωτοβουλία της Αικατερίνης Πασπάτη, πριν κλείσει την προεδρική θητεία της, υπήρξε η τροποποίηση του Καταστατικού του ΕΣΕ, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται καλλίτερα στις ανάγκες, βάσει της εμπειρίας από την μέχρι τότε εφαρμογή του. Το έργο αυτό ανέθεσε σε επιτροπή διαπρεπών νομικών, ανδρών και γυναικών, και έφερε το σχέδιο στην Γενική Συνέλευση του 1926, η οποία και το ενέκρινε χωρίς τροποποιήσεις.



# Ραλλού Γεωργαντά
## 1926 - 1937

Γεννήθηκε στην Αθήνα, το 1873. Ήταν κόρη του Ιωάννου Κυριακίδη και φοίτησε στο Παρθεναγωγείο της Αικατερίνης Λασκαρίδου, γνωστής πρωτοπόρου στα θέματα αναμόρφωσης της εκπαιδεύσεως των γυναικών. Έτσι μορφωμένη και οπλισμένη με τις σταθερές και υγιείς αρχές που έλαβε από την οικογένειά της, αρχίζει, σε πολύ νεαρή ηλικία, την κοινωνική της δράση με την Φιλόπτωχο Εταιρεία Κυριών, της οποίας πολύ σύντομα θα αποτελέσει το νεαρότερο μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου.

Παράλληλα με την καθαρή φιλανθρωπία ελκύεται από το παιδί, την ψυχική του διάπλαση, την πνευματική του μόρφωση. Έτσι, γίνεται το δεξί χέρι της Αικατερίνης Λασκαρίδου στην ίδρυση και λειτουργία του Διδασκαλείου Νηπιαγωγών που εκπαίδευε νηπιαγωγούς για το εσωτερικό και για τα σχολεία του αλυτρώτου Ελληνισμού. Αργότερα, σε συνεργασία με μιαν αποστολή του Αμερικανικού Ερυθρού Σταυρού που βρισκόταν στην Ελλάδα θέτει τα πρώτα θεμέλια των Βρεφοκομικών Σταθμών και καταρτίζει τα πρώτα στελέχη.

Κατά τον πόλεμο 1912-1913, υπηρετεί στο νοσοκομείο του Ε.Ε.Σ. στη Θεσσαλονίκη και αργότερα στο Γ' Στρατιωτικό Νοσοκομείο στην Αθήνα και τιμάται με δύο μετάλλια (του Ελληνοτουρκικού και του Ελληνοβουλγαρικού πολέμου) και με το μετάλλιο του Ερυθρού Σταυρού.

Το 1917 διορίζεται μέλος του Δ.Σ. του Πατριωτικού Συνδέσμου (του μετέπειτα Πατριωτικού Ιδρύματος) όπου και παραμένει μέχρι το τέλος της ζωής της. Με αυτή την ιδιότητα, μετέχει το 1919 της αποστολής του Πατριωτικού Ιδρύματος στην Μικρά Ασία (πριν από την κατοχή της Σμύρνης) για την περίθαλψη προσφύγων από το εσωτερικό και αναπτύσσει,με την ευκαιρία αυτή, σημαντική συλλογική δράση.

Η σχέση της με το Εθνικό Συμβούλιο Ελληνίδων αρχίζει το 1919, ως μέλος της Οργανωτικής Επιτροπής που σχηματίστηκε για την επανίδρυσή του, μετά τους πολέμους, και συνεχίζεται ως το τέλος της ζωής της, 18 χρόνια μετά. Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής αρχικά και Πρόεδρος από το 1926, εργάστηκε συστηματικά για τη διατήρηση στενών σχέσεων και συνεργασίας με τις οργανώσεις – μέλη της Ομοσπονδίας και για την επιτυχία των κοινών μας σκοπων.

Η Ραλλού Γεωργαντά εγνώριζε ότι προήδρευε μιας συνομοσπονδίας γυναικείων οργανώσεων, συντηρητικών στην πλειοψηφία τους, αλλά δεν δίσταζε να συνεργαστεί και να συμπλεύσει με ορισμένες από τις προοδευτικότερες οργανώσεις, παίρνοντας θέση σε θέματα όπως η κατάργηση της σωματεμπορίας, η προστασία του εξώγαμου παιδιού, η ίδρυση παιδικών δικαστηρίων, και το αίτημα της ψήφου των γυναικών. Παράλληλα, επί των ημερών της και με τη δική της επίμονη παρότρυνση, καταρτίστηκε από την Αγνή Ρουσοπούλου και εκδόθηκε από το Ε.Σ.Ε., σε 5.000 αντίτυπα, ο Οδηγός των Ιδρυμάτων Κοινωνικής Προνοίας.

Η ιδιαίτερη ευαισθησία της σε ότι αφορά το παιδί και τη νεότητα απέδωσε το σημαντικό, πολύχρονο και καινοτόμο έργο της στο Εκπαιδευτικό Τμήμα του Ε.Σ.Ε., με την μελέτη, εισαγωγή και προώθηση νέων εκπαιδευτικών μεθόδων, με την ίδρυση και λειτουργία Νυκτερινών Σχολών για τα εργαζόμενα παιδιά σε προσφυγικές περιοχές και με την ίδρυση και την λειτουργία Παιδικού Κινηματογράφου. Επιστέγασμα αυτού του ενδιαφέροντος υπήρξε το τελευταίο, αλλά όχι λιγώτερο σημαντικό έργο της Ραλλούς Γεωργαντά, που μας συνοδεύει ως τις μέρες μας: Η πληρέστερη οργάνωση και ο εξοπλισμός του ελεύθερου χώρου μας στα Πετράλωνα και η αποκλειστική διάθεσή του στην άθληση και στην ψυχαγωγία των παιδιών της προσφυγικής συνοικίας. Δική της επιλογή και η ονομασία «Κονίστρα» για τον χώρο, καθώς και ο καθορισμός του πρότυπου τρόπου λειτουργίας του. Και ήταν καλή τύχη ότι πρόλαβε να την εγκαινιάσει και πάλι, αναδιοργανωμένη και πλήρη, με κάθε επισημότητα, λίγο πριν από το πρόωρο τέλος της, το 1937.

Το Ε.Σ.Ε. τίμησε την εξαιρετική αυτή Πρόεδρό του, αφιερώνοντάς της ένα ολόκληρο τεύχος της «Ελληνίδος» (αρ. 11, Νοέμβριος 1937), ενώ στον χώρο της Κονίστρας φιλοξενείται αναμνηστική στήλη με τις ευχαριστίες των παιδιών της συνοικίας των Πετραλώνων προς την Ραλλού Γεωργαντά.



## Σμαράγδα Θ. Δημαρά
### 1937 - 1947

Η Σμαράγδα (Σμαρώ) Δημαρά, το γένος Ρακτιβάν, γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1872, πέμπτο παιδί ανάμεσα σε δέκα αδέλφια. Η οικογένειά της εγκαταστάθηκε στην Αθήνα όταν η Σμαρώ ήταν 5 χρονών. Το 1898 παντρεύθηκε τον Θησέα-Παναγιώτη Δημαρά, με τον οποίο απέκτησε τρείς γιούς.

Η Σμαρώ έζησε σε κοσμοπολίτικο, λόγιο και πολιτικά ευαισθητοποιημένο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον.
Ο στενός συγγενικός και φιλικός της κύκλος περιλάμβανε μεγάλες προσωπικότητες της πολιτικής και ακαδημαϊκής ζωής καθώς και σημαντικότατους λογίους της εποχής.
Όλα αυτά επέδρασαν στην διαμόρφωση της προσωπικότητός της

Μετά τη γέννηση του τρίτου γιού της, του Κωνσταντίνου (που διέπρεψε ως ιστορικός της λογοτεχνίας) η Σμαρώ, με την επιρροή των κύκλων που την περιέβαλλαν, ανέπτυξε εθελοντική δράση σε φιλανθρωπικά σωματεία, και το 1909-1910 ανέλαβε Γραμματεύς του Διδασκαλείου Νηπιαγωγών και Παιδονόμων της «Ενώσεως των Ελληνίδων». Αργότερα (1921 -23) παρακολούθησε και τα μαθήματα της προδρομικής «Ανωτέρας Γυναικείας Σχολής» που είχε ιδρύσει ο Δημήτρης Γλυνός.

Η σχέση της Σμαράγδας Δημαρά με το Εθνικό Συμβούλιο Ελληνίδων υπήρξε μακρά και γόνιμη. Μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής και Αντιπρόεδρός της, σχεδόν από την ίδρυση της Ομοσπονδίας, ασχολήθηκε ιδιαιτέρως με την οργάνωση και λειτουργία των Εργαστηρίων του ΕΣΕ, τα οποία προήγαγε σε σημείο ώστε οι εισπράξεις τους, προπολεμικώς και επί σειρά ετών, να καλύπτουν μεγάλο μέρος των εξόδων του ετησίου προϋπολογισμού του ΕΣΕ.

Μετά τον θάνατο της Ραλλούς Γεωργαντά, το 1937, ανέλαβε την Προεδρία της Εκτελεστικής Επιτροπής του ΕΣΕ και παρέμεινε στην θέση αυτή ως το 1947, οπότε και παραιτήθηκε. Για την προεδρική θητεία της στο ΕΣΕ παραθέτουμε ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα από λογοδοσία της εποχής εκείνης.

«Με την χακτηρίζουσα αυτήν πνευματικήν ανωτερότητα, την σύνεσιν και την ψυχικήν ευγένειαν εκράτησε την Οργάνωσίν μας εις την αρμόζουσα εις αυτήν θέσιν, την οποίαν δικαίως κατέχει εις την δημοσίαν κοινήν γνώμην και την κοινωνίαν, κατά τα δύσκολα έτη της Δικτατορίας και τα σκληρά έτη του πολέμου και της Κατοχής.»

Η Σμαράγδα Δημαρά απεβίωσε το 1952, σε ηλικία 80 ετών.



## Ελμίνα Παντελάκη
### 1947 - 1966

Η Ελμίνα Παντελάκη, το γένος Αριστόβουλου Ζάννου, γεννήθηκε το 1894 στην Αθήνα, όπου και έζησε μέχρι το τέλος των γυμνασιακών της σπουδών. Ακολουθούν σπουδές Φιλολογίας στο Παρίσι, στο Πανεπιστήμιο της Σορβόννης, και επάνοδος στην Αθήνα, το 1914, οπότε και εργάζεται στον τομέα της εκπαίδευσης, αγωγής και προστασίας του παιδιού στο τμήμα Νηπιαγωγείων του Πατριωτικού Ιδρύματος καθώς και με το Εκπαιδευτικό Τμήμα του Εθνικού Συμβουλίου Ελληνίδων.

Από το 1922 συμμετέχει στην τριμελή Επιτροπή του Συνδέσμου για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Συμμετέχει επίσης στην ίδρυση του Ορφανοτροφείου Προσφύγων Κορασίδων «Εθνική Στέγη» και παραμένει μέλος του Διοικητικού του Συμβουλίου (1923-29). Μέλος του Δ.Σ. του Συλλόγου Γονέων Αθηνών (1929-1942), του οποίου διευθύνει την περιοδική έκδοση «Πρακτικές Οδηγίες Ανατροφής», συνεργάζεται στενά με την Ζωή Φράγκου στην οργάνωση προγράμματος ομιλιών για μητέρες στην αίθουσα της Εταιρείας Ωφελίμων Βιβλίων.

Η θητεία της στην προεδρία του Ε.Σ.Ε. είναι μακρά και επιτυχής. Διαρκεί από το 1947 ως το 1966 και σε όλο αυτό το διάστημα η Ελμίνα Παντελάκη αγωνίζεται με συνέπεια για την επίλυση των προβλημάτων των γυναικών και την απόκτηση ίσων δικαιωμάτων. Η σαφής και σταθερή προσήλωσή της στις αρχές αυτές υπήρξε καταλυτική στην μάχη για την ψήφο των ελληνίδων στις γενικές εκλογές, το 1951.

Από το 1949-1951 είναι μία από τις δύο πρώτες γυναίκες στο Δημοτικό Συμβούλιο των Αθηνών. Διατελεί επίσης μέλος της Διεθνούς Ενώσεως Οικογενειακών Οργανισμών (1948-54). Εκπροσωπεί το Ε.Σ.Ε. σε πολλά διεθνή Συνέδρια στο εξωτερικό και το 1951 οργανώνει με μεγάλη επιτυχία την φιλοξενία στην Αθήνα της τακτικής Γενικής Συνελεύσεως του Διεθνούς Συμβουλίου Γυναικών – του πρώτου Παγκοσμίου Γυναικείου Συνεδρίου που γίνεται στην Ελλάδα.

Το 1953, μετά από πρόσκληση της Αμερικανικής Κυβερνήσεως, περιοδεύει τις ΗΠΑ, για μια σειρά διαλέξεων, με θέμα την σύγχρονη Ελλάδα.

Η Ελμίνα Παντελάκη παρασημοφορήθηκε δύο φορές για την εξέχουσα ανθρωπιστική της δράση, ενώ τιμήθηκε και από το Δήμο της Αθήνας με το Χρυσό Κλειδί της Πόλεως. Πέθανε στην Αθήνα, τον Απρίλιο του 1968.



## Καίτη Στασινοπούλου - Ζέγγελη

### 1966 - 1982

Η Καίτη Στασινοπούλου, κόρη του Καθηγητή Πανεπιστημίου και Ακαδημαϊκού Κωνσταντίνου Ζέγγελη και της Ελένης Ηλιάσκου, γεννήθηκε στην Αθήνα, το 1905. Μετά το τέλος των εγκύκλιων σπουδών της μεταβαίνει στο Παρίσι και συνεχίζει με σπουδές Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Σορβόννης. Θέμα της Διατριβής της: Το Ελληνικό Δημοτικό Τραγούδι.

Επιστρέφει στην Αθήνα και έκτοτε ασχολείται ενεργά με την γυναικεία κίνηση μέσα από τις τάξεις του Εθνικού Συμβουλίου Ελληνίδων, με το οποίο παραμένει συνδεδεμένη ώς το τέλος της ζωής της.

Στον πόλεμο του 1940-41 και στην Κατοχή υπηρετεί ως εθελόντρια αδελφή του Ε.Ε.Σ. σε διάφορα νοσοκομεία των πρόσω και της Αθήνας. Το 1945-46 μεταβαίνει στην Αίγυπτο για να συναντήσει τον σύζυγό της, αξιωματικό του Π.Ν., που υπηρετούσε εκεί.

Μετά την επιστροφή της στην Ελλάδα, ασχολείται με τον Οδηγισμό, ως Έφορος Διεθνών Σχέσεων, καθώς και με τη Χ.Ε.Ν. Ελλάδος, αναλαμβάνοντας για αρκετά χρόνια και την Προεδρία του Δ.Σ. της Σχολής Κοινωνικών Λειτουργών της ΧΕΝ.

Ως γνήσιος πνευματικός άνθρωπος, η Καίτη Στασινοπούλου είχε πολλά ενδιαφέροντα και ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη Νεώτερη Ελληνική Ιστορία, την Εκπαίδευση και τη Λαογραφία. Μετά όμως από την ανάληψη της προεδρίας του Εθνικού Συμβουλίου Ελληνίδων, το 1966, ασχολήθηκε αποκλειστικά με αυτό και με το γυναικείο κίνημα στην χώρα μας γενικότερα. Οι εξαιρετικές διοικητικές της ικανότητες, η διορατικότητά της και ιδίως η σταθερή προσήλωσή της σε αρχές και αξίες, της επέτρεψαν να διοικήσει με μεγάλη επιτυχία το Ε.Σ.Ε. και να ηγηθεί, ως πρώτη μεταξύ ίσων, των Συνεργαζομένων Γυναικείων Σωματείων, σε εποχές πολύ δύσκολες και κρίσιμες για την πορεία του ελληνικού γυναικείου κινήματος.

Η Καίτη Στασινοπούλου ήταν εν ενεργεία Πρόεδρος του ΕΣΕ, όταν έφυγε αιφνιδίως από την ζωή, το 1982.



## Ειρήνη Μπογδάνου

### 1982 - 1987

Η Ειρήνη Μπογδάνου γεννήθηκε το 1903 στο Γαλάτσι της Ρουμανίας. Γόνος μεγαλοαστικής οικογενείας ομογενών, έτυχε εξαιρετικής ανατροφής και μορφώσεως «κατ' οίκον», σύμφωνα με τα ισχύοντα την εποχή εκείνη στο μεγαλύτερο μέρος του ελληνισμού τη διασποράς. Εγκαταστάθηκε στην Αθήνα μαζί με την πατρική οικογένεια την περίοδο του Μεσοπολέμου. Ήταν άτομο προικισμένο με εξαιρετικές πνευματικές ικανότητες αλλά και με μεγάλες ανθρώπινες ευαισθησίες και μιαν απαράμιλλη φυσική ευγένεια.

Γίνεται μέλος του ΕΣΕ πριν τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και πολύ σύντομα εκλέγεται ως μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής και της ανατίθενται καθήκοντα Γενικής Γραμματέως, ιδιότητα την οποία διατηρεί επί πολλά έτη με μεγάλη επιτυχία. Μετά από την ανάληψη της Προεδρίας από την Καίτη Στασινοπούλου εκλέγεται Α' Αντιπρόεδρος του ΕΣΕ, θέση την οποία διατηρεί μέχρι τον αιφνίδιο θάνατο της τελευταίας.

Η εκ μέρους της άριστη γνώση των δύο επισήμων γλωσσών του Διεθνούς Συμβουλίου Γυναικών γίνεται αφορμή να της ανατεθεί η ειδικότερη ευθύνη της παρακολούθησης των Διεθνών μας σχέσεων (Ευρωπαϊκό Κέντρο και Δ.Σ.Γ.) καθώς και της παρακολούθησης, συντονισμού και ελέγχου των Θεματικών Επιτροπών Εργασίας (άλλοτε Τμημάτων) του ΕΣΕ,πριν από την αποστολή των σχετικών εθνικών εκθέσεων προς τα αρμόδια όργανα του εξωτερικού. Διατηρεί επίσης τον τελευταίο λόγο στην επιλογή ελληνικών υποψηφιοτήτων για τις αντίστοιχες Θεματικές Επιτροπές του Διεθνούς. Και θα ήταν δίκαιο να υποστηριχθεί ότι η ωραία εικόνα του ΕΣΕ στο εξωτερικό επί 10ετίες οφείλετο κατά πολύ στην σωστή της κρίση και στην άγρυπνη φροντίδα της.

Πρότυπο ευγενούς και δίκαιης συμπεριφοράς, συνεργάζεται άψογα με όλα τα μέλη της Ε.Ε. και διακρίνεται σε κάθε ευκαιρία εκπροσώπησης του ΕΣΕ σε συναντήσεις, εκδηλώσεις και κινητοποιήσεις, εντός και εκτός Ελλάδος.

Το 1982, μετά τον αιφνίδιο θάνατο της Καίτης Στασινοπούλου, η Ειρήνη Μπογδάνου αναλαμβάνει την Προεδρεία του ΕΣΕ. Δυστυχώς το προχωρημένο της ηλικίας της και κάποια προβλήματα υγείας δεν της επιτρέπουν πλέον να πραγματοποιήσει, όσα η κατάρτιση, η πείρα και οι μεγάλες ηθικές αρετές της προοιωνίζοντο για το ΕΣΕ. Έτσι το 1987, έχοντας εξασφαλίσει την επιθυμητή, κατά την κρίση της, σύνθεση της Εκτελεστικής Επιτροπής, σπεύδει να παραιτηθεί,αποσυρόμενη προκειμένου να αντιμετωπίσει τα σοβαρά προβλήματα της υγείας της.

Ανακηρύσσεται Επίτιμη Πρόεδρος του ΕΣΕ και φεύγει από την ζωή τέσσερα χρόνια αργότερα, νικημένη από την ασθένεια.



## Βάσω Σταυριανοπούλου - Γκανάτσου
### 2003 - 2006

Η Βάσω Σταυριανοπούλου γεννήθηκε και μεγάλωσε στους Γαργαλιάνους Μεσσηνίας. Φοίτησε στο Αρσάκειο και στην συνέχεια στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (Πολιτικές Επιστήμες) και στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Εργάστηκε στο Υπουργείο Εργασίας και στον Ο.Α.Ε.Δ. σε υπεύθυνες διευθυντικές θέσεις και εκπροσώπησε τους φορείς αυτούς σε πολλές Διεθνείς Συναντήσεις. Συνταξιοδοτήθηκε έχοντας εξαντλήσει την υπηρεσιακή ιεραρχία.

Ως Διευθύντρια, δίδαξε στη Σχολή Επαγγελματικού Προσανατολισμού του Υπουργείου Εργασίας και υπήρξε εμπειρογνώμων του Υπ. Εργασίας της Κύπρου για την Οργάνωση των Υπηρεσιών Επαγγελματικού Προσανατολισμού στα γραφεία Απασχόλησης της Κύπρου. Μέχρι το 1986 ήταν υπεύθυνη για την χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο των Προγραμμάτων Κατάρτισης νέων και ενηλίκων των σχολών του Ο.Α.Ε.Δ. Η συγγραφική της εργασία αφορά σε θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού, επαγγελματικής κατάρτισης, απασχόλησης, ευρωπαϊκά κοινωνικά θέματα, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Ως ενεργός πολίτης, εργάστηκε επι 13 χρόνια ως άμισθη επιμελήτρια του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών. Από το 1976 είναι ενεργό μέλος του Σοροπτιμιστικού Ομίλου Αθηνών («Ιδρυτικός») του οποίου υπήρξε επανειλημμένως Πρόεδρος και οργάνωσε με επιτυχία τους πανηγυρικούς εορτασμούς των 40 και 50 χρόνων του. Διετέλεσε Πρόεδρος της Σοροπτιμιστικής Ενώσεως Ελλάδος και Εκπρόσωπός της στην Σοροπτιμιστική Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία και στον Διεθνή Σοροπτιμισμό. Σήμερα είναι Συντονίστρια Συντονιστριών στην Σ.Ε.Ε.

Μέλος του Ε.Σ.Ε. από μακρού χρόνου, εξελέγη μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής και Αντιπρόεδρος, ιδιότητα την οποία έχει και σήμερα, ενώ διετέλεσε Πρόεδρος κατά την τριετία 2003-2006.

Στην διάρκεια της Προεδρίας της, την άνοιξη του 2006, οργάνωσε με μεγάλη επιτυχία την Εαρινή Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Κέντρου του Δ.Σ.Γ. στην Αθήνα και το Συνέδριο με θέμα «Μορφές Βίας κατά Παιδιών και Γυναικών στη Σύγχρονη Κοινωνία». Στη συνέχεια, μαζί με την Ελένη Αδάμ, επιμελήθηκε της αντίστοιχης έκδοσης του Ε.Σ.Ε. το 2008. Είχε προηγηθεί το 2004 η κυκλοφορία μιας άλλης έκδοσης του ΕΣΕ: "Η Μουσική δεν είναι γένους θηλυκού;» της Έφης Αγραφιώτη.

Τα ενδιαφέροντα της Βάσως Σταυριανοπούλου κινούνται γύρω από τα σύγχρονα κοινωνικά θέματα σε εθνική και διεθνή κλίμακα, και τη δράση των Μ.Κ.Ο. γυναικών.



## Έφη Καλλιγά - Κανονίδου
### 1987-2003 και 2006-...

*(Σημείωμα από Ε. Β. - Α.)*

Αθηναία, Ποντιακής καταγωγής. Αρχιτέκτων ΕΜΠ, με μεταπτυχιακές σπουδές στην Πολεοδομία στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου. Ασχολήθηκε επαγγελματικά με οικιστικά προγράμματα και πολεοδομικές μελέτες σε χώρες της Ασίας και της Μέσης Ανατολής (Γραφείο Δοξιάδη) και με έρευνα και προγραμματισμό σε θέματα πολεοδομίας, χωροταξίας και περιφερειακής ανάπτυξης ως επιστημονική συνεργάτης και ερευνήτρια του ΚΕΠΕ.

Είναι μέλος πολλών επιστημονικών, επαγγελματικών και πολιτιστικών εταιρειών, συλλόγων και οργανώσεων: Ιδρυτικό μέλος του Συλλόγου Ελλήνων Πολεοδόμων και Χωροτακτών, του Ιδρύματος Κοινωνικής Εργασίας, της Εταιρείας Οικογενειακού Προγραμματισμού, της Επιτροπής για την Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, της Κύπρου, του Ιδρύματος Θρακικής Τέχνης και Παράδοσης, του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών.

Από τις κυριότερες θέσεις και δραστηριότητές της που αφορούν το γυναικείο κίνημα αξίζει να αναφερθούν: Η συμμετοχή της στο Σώμα Ελληνίδων Οδηγών, ως μέλος της Γενικής Συνέλευσης από το 1975, Αντιπρόεδρος (1985-89) και Πρόεδρος (1996-2000). Η συμμετοχή της στην Ελληνική Εθνική Αντιπροσωπεία στις Συνελεύσεις του ΟΗΕ για την Γυναίκα (1975 & 2000) και στις Τακτικές Γενικές Συνελεύσεις του ΟΗΕ (1975 & 1976). Διετέλεσε επίσης ανταποκρίτρια για την Ελλάδα του περιοδικού της ΕΟΚ «Γυναίκες της Ευρώπης» (1981-88) ενώ συμμετείχε ενεργά στη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Λόμπυ Γυναικών (από την κατάρτιση του Καταστατικού, την Ίδρυσή του, την συγκρότηση του αντίστοιχου Ελληνικού Τμήματος, το οποίο και εκπροσώπησε επί εξαετία στο Δ.Σ. και για 14 χρόνια στην Γ.Σ. του Ε.Λ.Γ.). Στο Εθνικό Συμβούλιο Ελληνίδων μετέχει ενεργά από το 1972, οπότε και εξελέγη μέλος της Εκτελεστικής Επιτροπής. Αντιπρόεδρος (1975-1981) και Πρόεδρος (1987-2003) και 2006 ως σήμερα.

Η Έφη Καλλιγά δεν είχε αρνητικές εμπειρίες σε θέματα διακρίσεων φύλου από το οικογενειακό, εκπαιδευτικό και επαγγελματικό της περιβάλλον. Παρόλα αυτά, συνειδητοποίησε το γενικότερο πρόβλημα των γυναικών, εξετίμησε τις ικανότητες και τις αρετές τους και στρατεύθηκε από το 1970 στο γυναικείο κίνημα. Ως στέλεχος συμμετείχε, στήριξε και πραγματοποίησε δραστηριότητες και πρωτοβουλίες πρωτοστατώντας σε αγωνιστικές κινητοποιήσεις και επιδιώκοντας πάντοτε πνεύμα σοβαρότητας αλλά και ηπιότητας στις διεκδικήσεις καθώς και την δημιουργία κλίματος συνεργασίας μεταξύ γυναικείων ομάδων ποικίλλων τάσεων, εντός και εκτός Ελλάδος. Παράλληλα, από όλες τις θέσεις στις οποίες βρέθηκε, επαγγελματικές, ανθρωπιστικές ή πολιτιστικές, αξιοποίησε κάθε ευκαιρία για να προάγει την ιδέα του εθελοντισμού και αρχές δημοκρατίας και ισότητας.